

Sammendrag

Evaluering av valgfaget trafikk

TØI rapport 1660/2018

Forfattere: Ole J. Johansson, Torkel Bjørnskau

Oslo 2018 75 sider

Valgfaget trafikk fikk egen læreplan i 2013, og har siden blitt tilbud på ungdomsskoler over hele landet. Hvert år tar ca. 5% av elevene valgfaget, mange med det mål å skaffe seg trafikkert grunnkurs. På ungdommers reise mot å bli trygge trafikanter, er valgfaget trafikk tenkt å bidra med en mer fullstendig og tverrfaglig tilnærming til trafikkopplæring. Trygg Trafikk ønsket å få belyst hvordan intensjonen med valgfaget trafikk gjennomføres i praksis. For å undersøke dette har vi brukt tre datakilder: a) en spørreundersøkelse blant elever som tok valgfaget, b) en spørreundersøkelse til lærere i valgfaget og c) data fra en tidligere undersøkelse blant ungdom som tok førerkort for enten moped eller lett MC i 2016. Svarene tegner et positivt bilde av valgfaget trafikk. De fleste elevene rapporterer at de gleder seg til valgfaget, og dette støttes av lærerne som rapporterer at elevene er motiverte og liker faget. Både lærere og elever mener at elevene får bedre holdninger og blir tryggere i trafikken som følge av undervisningen i valgfaget trafikk. Muligheten for å ta trafikkert grunnkurs er en viktig grunn til at valgfaget trafikk er populært.

Bakgrunn og problemstilling

I 2005 ble det, gjennom trafikkopplæringsforskriften, åpnet for at trafikkert grunnkurs (TGK) kunne bli gitt som tilbud i den offentlige skolen. Frem til 2013 ble det gjort tilpasninger, både i lover og i lokal gjennomføring av undervisningen i faget. Etter at læreplanen i valgfaget trafikk ble innført i 2013, har det ikke blitt gjort systematiske vurderinger for å belyse hvordan faget praktiseres. Trygg Trafikk, som var med på å utvikle læreplanen, ønsket derfor å få gjennomført en slik evaluering.

Et viktig element i valgfaget trafikk er at elevene kan få godkjent trafikkert grunnkurs gjennom valgfaget og gå videre med føreropplæring. Valgfaget er imidlertid tenkt å gi en bredere og mer omfattende innføring i trafikk enn det TGK gjør. Valgfaget går over lengre tid, og det gir muligheter til å jobbe tverrfaglig. Disse forskjellene gjør det også interessant å sammenligne de som tok trafikkert grunnkurs i grunnskolen gjennom valgfaget trafikk, og de som tok det ved en trafikkskole.

I denne rapporten har vi satt søkelyset på hvordan undervisningen i faget gjennomføres, og hva både lærere og elever synes om innhold og undervisningsmetoder. I tillegg har vi undersøkt hvordan læreplanen oppfattes og brukes.

Deltakere og analyse

For å undersøke valgfaget trafikk, har vi tatt i bruk tre datasett. Vi tok kontakt med samtlige skoler som tilbyr valgfaget trafikk og som hadde klasser med mer enn 10 elever, og rekrutterte lærere til å svare på et spørreskjema for lærere og elever til å svare på et spørreskjema for elever. Av de 8571 elevene i disse klassene svarte 1177. Blant lærerne svarte 128 på undersøkelsen. Vi vet ikke hvor mange lærere og elever som fikk tilbud om å være med (henvendelsen gikk til skolene), så vi kjenner ikke svarprosenten for verken elever eller lærere.

Det tredje datasettet bestod av personer som hadde tatt førerkort for moped eller lett MC i løpet av 2016, og som TØI har benyttet i en evaluering av føreropplæringen for moped og lett MC for Statens vegvesen. Disse ble slått sammen til ett datasett med 1897 deltakere, der 1503 hadde trafikalt grunnkurs fra trafikkskole og 394 hadde det fra grunnskolen. Dette datasettet ble benyttet for å undersøke om det er forskjeller i holdninger og atferd mellom de som har tatt trafikalt grunnkurs som en del av valgfaget trafikk og de som har tatt det gjennom ordinær trafikkskole.

Spørreskjemaene til elevene og lærerne hadde som formål å undersøke synspunkter på og utbytte av undervisningsopplegg og materiell, samt forståelse av læreplan. Vi inkluderte i tillegg en del spørsmål fra utdanningsdirektoratets elevundersøkelse for å måle trivsel.

Gode holdninger til trafiksikkerhet og fornøyde med valgfaget

I all hovedsak tegner elev- og lærerundersøkelsen et positivt bilde av elevene, lærerne og valgfaget. Elevene har positive holdninger til trafiksikkerhet. De sier det er viktig å jobbe for trafiksikkerhet og de syns ungdom som bruker sikkerhetsutstyr er gode forbilder for andre. De trives godt i valgfagsklassen og med læreren. Dette inntrykket styrkes av lærernes svar. De rapporterer om elever som får bedre holdninger til trafiksikkerhet gjennom undervisningen. Lærerne sier også at elevene virker engasjerte og fornøyde, og at de ikke er mindre skolemotiverte enn øvrige elevgrupper. Mange tar faget for å få godkjent trafikalt grunnkurs.

Ved sammenligning mellom de som tok trafikalt grunnkurs i grunnskole og de som tok det i trafikkskole, finner vi ingen forskjell. De svarer nesten helt likt på spørsmål om holdning, selvrapporert ferdighet og risikoatferd. Man kunne kanskje forventet at elevene som har valgfaget trafikk skulle skåre bedre på spørsmålene om trafiksikkerhet, i og med at disse elevene har hatt en lengre og mer omfattende undervisning i trafikk.

Den kanskje mest sannsynlige forklaringen på hvorfor vi ikke finner en slik forskjell er at sammenligningen mellom elevene med og uten valgfaget trafikk ble gjennomført blant ungdom en god stund etter at de hadde gjennomført grunnskole (og eventuelt valgfaget trafikk) og etter at de hadde vært gjennom praktisk føreropplæring, førerprøve og egen kjøreefaring med moped eller lett mc. Denne praktiske opplæringen kombinert med egen kjøreefaring kan ha bidratt til å viske ut eventuelle forskjeller.

Valgfaget er i tråd med Trygg Trafikks modell for atferdspåvirkning

Valgfaget trafikk inneholder omtrent alle de elementene som er vektlagt i Trygg Trafikks modell for atferdspåvirkning, og som er dokumentert har betydning for å kunne modifisere atferd. Læreplan og undervisning inneholder elementer som risikoforståelse og risikofaktorer, hvordan sikkerhetsutstyr reduserer konsekvenser, gruppepress, samfunnets normer, som alle er faktorer som påvirker kunnskap og holdninger til trafiksikkerhet. Videre er motivasjon og engasjement viktig, og både lærere og elever er engasjerte i valgfaget ifølge våre undersøkelser. Alt dette er elementer som tidligere forskning har dokumentert er av betydning for å påvirke atferd. Det er derfor god grunn til å anta at ungdom utvikler bedre holdninger og sikrere atferd gjennom valgfaget trafikk.

Muligheten for å gjennomføre trafikalt grunnkurs som en del av valgfaget trafikk er svært viktig og en hovedgrunn til at dette er blant de mest populære valgfagene i ungdomskolen. Dette kan ses som en direktevirkende faktor i Trygg Trafikks modell for atferdspåvirkning.